

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/80/2002

PRACA ZAROBKOWA EMERYTÓW I RENCISTÓW A PROBLEM BEZROBOCIA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2002

- Wypowiadając się na temat pracy zarobkowej emerytów w ogóle Polacy są konsekwentnie podzieleni w swoich opiniach. Niemal połowa ankietowanych (47%) uważa, że emeryci, którzy chcą pracować dodatkowo, powinni mieć do tego prawo, ponieważ ograniczenie ich zatrudnienia nie zmniejszy bezrobocia. Jednak niewiele mniej osób (43%) jest przeciwnego zdania i stwierdza, że osoby pobierające emeryturę nie powinny dodatkowo pracować, ponieważ w ten sposób odbierają miejsca pracy młodym i zwiększają liczbę bezrobotnych.
- Prawie połowa badanych (47%) uważa za słuszne, aby przez dwa lata od przejścia na emeryturę nie można było kontynuować pracy u ostatniego pracodawcy, ale niewiele mniejsza grupa (42%) nie aprobuje tego rozwiązania. Jednocześnie prawie co drugi respondent (47%) sądzi, że ten przepis przyczyni się do zwiększenia liczby miejsc pracy dla bezrobotnych, ale prawie dwie piąte (38%) jest zdania, że nie zmniejszy to bezrobocia.
- Propozycja, aby pracodawca zatrudniający emeryta płacił wyższą składkę na Fundusz Pracy, ma więcej zwolenników (50%) niż przeciwników (36%). Jednocześnie niemal dwie piąte badanych (39%) uważa, że rozwiązanie to, zniechęcające pracodawców do zatrudniania emerytów, nie zwiększy liczby miejsc pracy, a nieco ponad dwie piąte (42%) sądzi, że może to przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia. Co piąty ankietowany (19%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

Od wielu tygodni nie ustają dyskusje poświęcone zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Jednym z pomysłów resortu pracy na walkę z bezrobociem jest projekt nowelizacji ustawy o możliwościach zarobkowania na emeryturze lub rencie. Projekt ten przewiduje wprowadzenie ograniczeń w zatrudnianiu emerytów i rencistów na dwa sposoby: przez podwyższenie składki na Fundusz Pracy dla pracodawców, którzy zatrudniają osoby pobierające świadczenia, oraz przez wprowadzenie zakazu pracy u ostatniego pracodawcy przez dwa lata od momentu przejścia na rentę czy emeryturę.

Sondaż¹ przeprowadzony w tym okresie przynosi odpowiedź na pytanie, jak społeczeństwo postrzega rządowe propozycje dotyczące ograniczenia możliwości zatrudniania emerytów i jak Polacy oceniają skutki wprowadzenia tych ograniczeń dla przeciwdziałania bezrobociu.

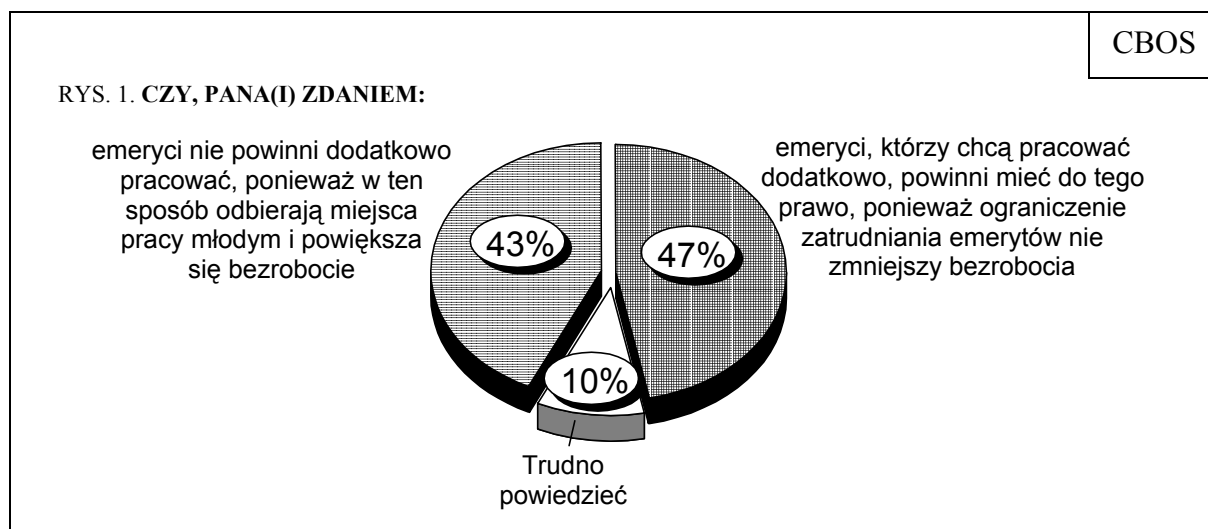
PRACA ZAROBKOWA EMERYTÓW ORAZ ŁĄCZENIE ŚWIADCZEŃ Z WYNAGRODZENIEM ZA PRACĘ

Projekt ograniczenia możliwości dorabiania na emeryturze dotyczy osób, które już są emerytami lub będą nimi w najbliższym czasie, czyli pobierających świadczenia według zasad „starego” systemu. Uwaga ta jest o tyle istotna, że z ekonomicznego punktu widzenia „stary” system emerytalny - w przeciwieństwie do obecnie obowiązującego - zachęcał do wcześniejszego przejścia na emeryturę oraz kontynuowania pracy zarobkowej. Znaczna część osób aktywnych zawodowo skorzystała z możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę nie rezygnując z pracy. Inni pracowali do osiągnięcia ustawowego wieku

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (143) przeprowadzono w dniach 5-8 kwietnia 2002 roku na liczącej 1044 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

emerytalnego. Mamy więc „zwykłych” i „wcześniejszych” emerytów. Według ekspertów, z ograniczeń należałoby wyłączyć rencistów (ze względu na socjalizacyjne i rehabilitacyjne znaczenie pracy) oraz emerytów, którzy zakończyli pracę z racji osiągnięcia wieku emerytalnego, jednak nawet wśród specjalistów nie ma zgody ani co do zasadności wprowadzenia tego rodzaju ograniczeń, ani co do ekonomicznych i społecznych skutków tego rozwiązania.

Opinia publiczna jest również podzielona w kwestii prawa emerytów do pracy.

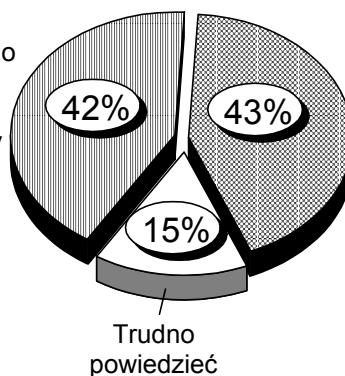
Opinie na ten temat są wyraźnie związane z poziomem wykształcenia i kwalifikacjami badanych. Im respondenci są lepiej wykształceni, tym częściej stwierdzają, że ograniczenie zatrudnienia emerytów nie zmniejszy bezrobocia, i tym rzadziej akceptują tezę przeciwną. Sprzeciw wobec ograniczania zatrudnienia emerytów wyrażają przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji - 78% z nich uważa, że wprowadzenie tego rozwiązania w życie nie zwiększy liczby miejsc pracy ani nie zmniejszy bezrobocia.

Nie ma też jednomyślności co do prawa „zwykłych” oraz „wcześniejszych” emerytów do łączenia świadczeń emerytalnych z wynagrodzeniem za pracę. Ponad dwie piąte ankietowanych (42%) uznaje prawo emerytów, którzy przeszli na emeryturę po osiągnięciu wieku emerytalnego i nadal pracują, do jednoczesnego pobierania pełnej emerytury i wynagrodzenia za pracę. Jednak tak samo liczna grupa (43%) opowiada się za odpowiednim zmniejszeniem emerytury osób, które nadal pracują mimo osiągnięcia wieku emerytalnego.

CBOS

RYS. 2. CZY, PANA(I) ZDANIEM:

osoby, które przeszły na emeryturę po osiągnięciu ustawowego wieku emerytalnego i nadal pracują, powinny mieć prawo do równoczesnego otrzymywania pełnej emerytury i wynagrodzenia za pracę

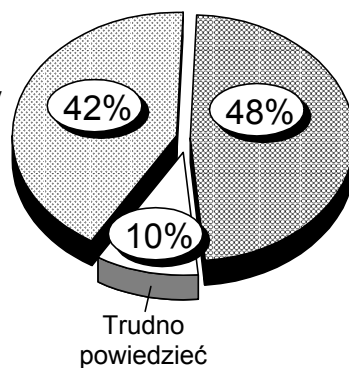
w chwili podjęcia dodatkowej pracy przez osobę, która przeszła na emeryturę po osiągnięciu ustawowego wieku emerytalnego, jej emerytura powinna być odpowiednio zmniejszona

Niemal połowa badanych (48%) jest zdania, że osoby, które skorzystały z przejścia na tzw. wcześniejszą emeryturę, mają prawo - jeśli chcą - nadal pracować. Jednak niewiele mniejsza grupa (42%) odmawia tym osobom prawa do pracy

CBOS

RYS. 3. CZY, PANA(I) ZDANIEM:

osoby, które przeszły na wcześniejszą emeryturę, nie powinny dodatkowo pracować

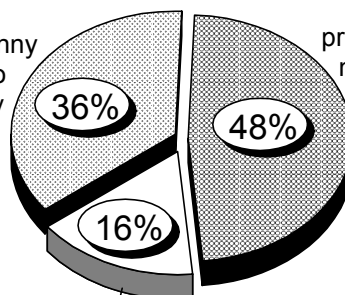

osoby, które przeszły na wcześniejszą emeryturę, powinny mieć prawo do dodatkowej pracy, jeśli nadal chcą pracować

Bardziej zróżnicowane są opinie o prawie wcześniejszych emerytów do łączenia świadczeń z wynagrodzeniem za pracę. Pogląd, że świadczenia osoby, która po przejściu na wcześniejszą emeryturę podjęła pracę, powinny być odpowiednio zmniejszone (48%), przeważa nad opinią, że ci, którzy przeszli na wcześniejszą emeryturę, powinni mieć prawo do jednoczesnego otrzymywania pełnej emerytury i wynagrodzenia za pracę (36%).

RYS. 4. CZY, PANA(I) ZDANIEM:

osoby, które przeszły na wcześniejszą emeryturę, powinny mieć prawo do równoczesnego otrzymywania pełnej emerytury i wynagrodzenia za pracę

w chwili podjęcia dodatkowej pracy przez osobę, która przeszła na wcześniejszą emeryturę, jej emerytura powinna być odpowiednio zmniejszona

Trudno powiedzieć

Opinie o łączeniu świadczeń z wynagrodzeniem za pracę są słabo zróżnicowane społecznie. Tylko badani z wyższym wykształceniem oraz kadra kierownicza i inteligencja częściej niż inni uznają prawo emerytów, którzy osiągnęli wiek emerytalny i nadal pracują, do łączenia pełnej emerytury z wynagrodzeniem za pracę (54% i 55%), zdecydowanie częściej niż inni uważają też, że osoby, które przeszły na wcześniejszą emeryturę i nadal chcą pracować - powinny mieć do tego prawo (odpowiednio: 73% i 72%).

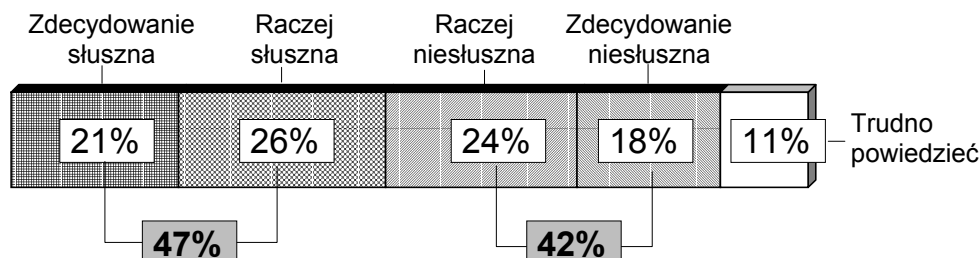
STOSUNEK DO PROJEKTU OGRANICZENIA ZATRUDNIANIA EMERYTÓW I RENCISTÓW

Rząd zdecydował się ograniczyć możliwości zatrudniania emerytów i rencistów na dwa sposoby: przez podwyższenie składki na Fundusz Pracy dla pracodawców, którzy zatrudniają emerytów i rencistów, oraz przez wprowadzenie zakazu kontynuowania pracy u ostatniego pracodawcy przez dwa lata po przejściu na emeryturę. Pierwsza z tych propozycji obowiązywałaby przejściowo, do roku 2004, druga - stale, ale przepis dotyczyłby osób, które będą przechodzić na emeryturę dopiero po wejściu ustawy w życie.

Opinie o rządowych propozycjach ograniczenia pracy zarobkowej emerytów mają zarówno zwolenników, jak i przeciwników. Niemal połowa badanych (47%) uważa za słuszne, aby przez dwa lata po przejściu na emeryturę emeryt nie mógł być zatrudniony przez ostatniego pracodawcę, ale niewiele mniej osób (42%) nie aprobuje tego rozwiązania. Co dziewiąty badany (11%) nie ma wyrobionego zdania w tej sprawie.

CBOS

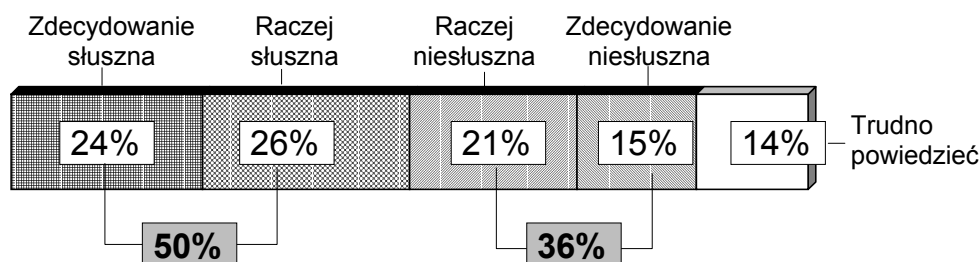
RYS. 5. RZĄD ROZWAŻA OGRANICZENIE MOŻLIWOŚCI DODATKOWEJ PRACY PRZEZ EMERYTÓW I RENCISTÓW. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY PROPOZYCJA, ABY PRZEZ DWA LATA OD PRZEJŚCIA NA RENTĘ LUB EMERYTURĘ NIE MOŻNA BYŁO PRACOWAĆ W TYM SAMYM ZAKŁADZIE PRACY, Z KTÓREGO ODCHODZI SIĘ NA EMERYTURĘ LUB RENTĘ, JEST SŁUSZNA CZY TEŻ NIESŁUSZNA?

Propozycja, aby pracodawca zatrudniający emeryta płacił wyższą składkę na Fundusz Pracy, ma więcej zwolenników (50%) niż przeciwników (36%), a co siódmy badany (14%) nie zajmuje stanowiska w tej sprawie.

CBOS

RYS. 6. RZĄD ROZWAŻA OGRANICZENIE MOŻLIWOŚCI DODATKOWEJ PRACY PRZEZ EMERYTÓW I RENCISTÓW. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY PROPOZYCJA, ABY PRACODAWCY ZATRUDNIAJĄCY EMERYTÓW I RENCISTÓW PŁACILI WYŻSZĄ SKŁADKĘ NA FUNDUSZ PRACY, JEST SŁUSZNA CZY TEŻ NIESŁUSZNA?

Opinie o obu sposobach ograniczenia możliwości zatrudniania emerytów są słabo zróżnicowane społecznie.

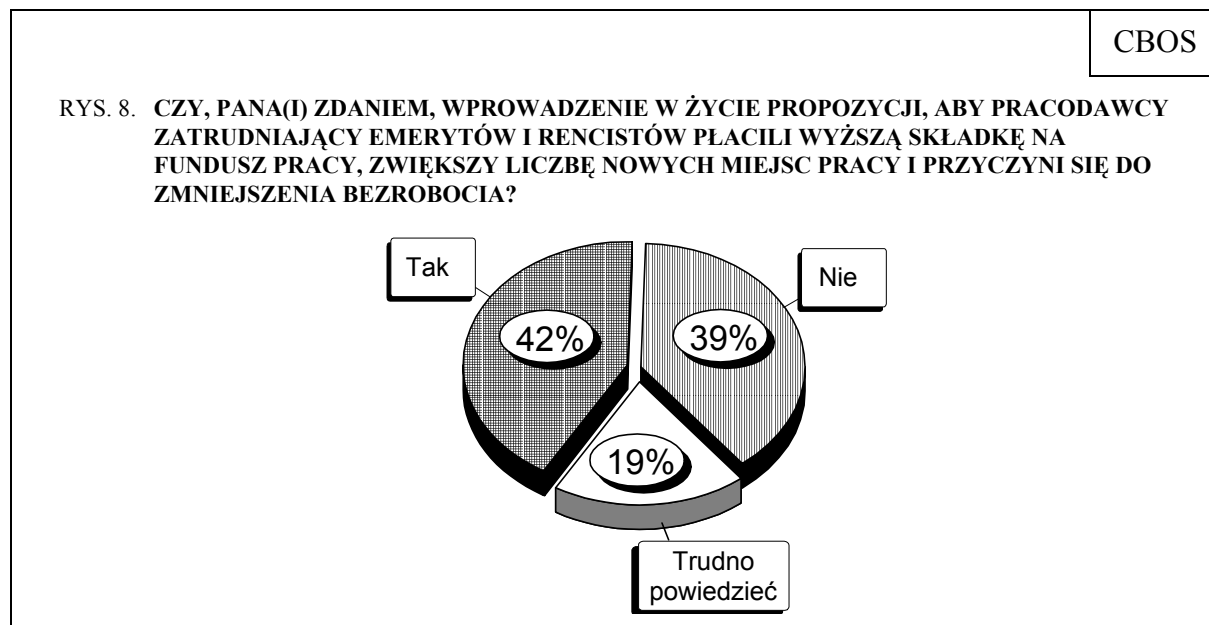
PRACA ZAROBKOWA EMERYTÓW A PROBLEM BEZROBOCIA

W uzasadnieniu projektu wprowadzenia ograniczeń w zatrudnianiu emerytów rząd - powołując się na zasady sprawiedliwości i solidarności społecznej - szacuje, że dzięki temu rozwiązaniu w ciągu roku uda się uzyskać kilkadziesiąt miejsc pracy dla bezrobotnych. Oponenci propozycji rządowej argumentują, że sytuacja na rynku pracy się nie zmieni. Nie każdego emeryta może zastąpić bezrobotny - emeryci zatrudniani są dlatego, iż trudno znaleźć pracownika o podobnym doświadczeniu zawodowym, albo dlatego, że nikt inny nie przyjąłby takich warunków pracy.

Podobnie jak eksperci, tak i społeczeństwo ma podzielone opinie o skuteczności ograniczeń w zatrudnianiu emerytów dla zmniejszenia bezrobocia. niespełna połowa respondentów (47%) uważa, że zakaz kontynuowania pracy u ostatniego pracodawcy przed przejściem na emeryturę przyczyni się do zmniejszenia bezrobocia, ale prawie dwie piąte (38%) jest odmiennego zdania.

Blisko dwie piąte badanych (39%) uważa, że zwiększenie składki na Fundusz Pracy, płaconej przez pracodawców zatrudniających emerytów, nie zwiększy liczby miejsc pracy, ale nieco ponad dwie piąte (42%) sądzi, że może to przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia.

Osoby z wyższym wykształceniem, a spośród grup zawodowych kadra kierownicza i inteligencja wykazują większy niż inni sceptycyzm w ocenie skuteczności obu rozwiązań w walce z bezrobociem. Jednocześnie - w porównaniu z pozostałymi - mają najbardziej wyrobioną opinię na ten temat. Są to te same środowiska społeczne, w opinii których kontynuacja pracy zarobkowej przez emerytów nie ma związku z sytuacją na rynku pracy i liczbą ofert zatrudnienia dla bezrobotnych. Można przypuszczać, że osoby wykształcone i wysoko kwalifikowane upatrują w propozycjach rządowych zagrożenie własnych interesów po osiągnięciu wieku emerytalnego, ale też - być może - ze względu na zajmowane stanowiska mają lepsze niż inni rozeznanie w regułach kształtujących rynek pracy.

Zdecydowanie najczęściej, co oczywiste, poparcia obu propozycjom rządowym udzielają ci, którzy wierzą w ich skuteczność: 80% ankietowanych uznających za słuszny zakaz pracy u ostatniego pracodawcy oraz niemal 90% popierających podniesienie składki na Fundusz Pracy jednocześnie ma nadzieję, że rozwiązania te przyczynią się do zwiększenia liczby nowych miejsc pracy i zmniejszenia bezrobocia.

Polacy są podzieleni w ocenie słuszności oraz skuteczności propozycji walki z bezrobociem przedstawionych przez rząd. Niemal połowa badanych (47%) uważa za słuszny zakaz kontynuowania pracy u ostatniego pracodawcy przez dwa lata od przejścia na emeryturę i tyle samo (47%) ocenia, że rozwiązanie to przyczyni się do spadku bezrobocia. Jednocześnie prawie dwie piąte respondentów twierdzi, że nie jest to sposób na zmniejszenie liczby bezrobotnych. Co drugi ankietowany (50%) ocenia, że rząd słusznie proponuje podniesienie składki na Fundusz Pracy tym pracodawcom, którzy zatrudniają emerytów, a ponad dwie piąte (42%) przewiduje, że może to się przyczynić do zmniejszenia bezrobocia. Zbliżona liczba Polaków (39%) uważa jednak, że ten przepis nie wpłynie na wzrost liczby miejsc pracy. Rozkład opinii na ten temat jest zbieżny z ogólnym stosunkiem Polaków do pracy zarobkowej emerytów: ponad dwie piąte (43%) uważa, że emeryci nie powinni pracować, ponieważ zabierają miejsca pracy młodym i w ten sposób przyczyniają się do wzrostu bezrobocia, ale niemal połowa (47%), sądzi, że emeryci, którzy chcą pracować, powinni mieć do tego prawo, ponieważ odebranie im tej możliwości nie zmniejszy bezrobocia.

Opracowała

Macieja FALKOWSKA

A N E K S

Tabela 1. Część osób skorzystała z możliwości wcześniejszego przejścia na emeryturę. Inni pracowali do osiągnięcia ustawowego wieku emerytalnego. Obecnie rząd rozważa wprowadzenie ograniczeń w zatrudnianiu emerytów. Czy, Pana(i) zdaniem: 1 - emeryci nie powinni dodatkowo pracować, ponieważ w ten sposób odbierają miejsca pracy młodym i powiększa się bezrobocie; 2 - emeryci, którzy chcą pracować dodatkowo, powinni mieć do tego prawo, ponieważ ograniczenie zatrudniania emerytów nie zmniejszy bezrobocia

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	43	47	10	1044
Płeć				
Mężczyźni	41	50	8	498
Kobiety	45	44	11	546
Wiek				
18-24 lat	52	43	5	161
25-34	42	47	11	188
35-44	54	39	8	193
45-54	37	55	8	220
55-64	34	57	9	116
65 lat i więcej	39	44	17	166
Miejsce zamieszkania				
Wies	56	36	8	376
Miasto do 20 tys.	44	48	7	114
20-100 tys.	33	51	16	209
101-500 tys.	38	54	8	219
501 tys. i więcej mieszk.	31	61	8	126
Wykształcenie				
Podstawowe	51	36	13	275
Zasadnicze zawodowe	49	45	6	311
Średnie	39	51	11	354
Wyższe	21	69	9	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	16	78	6	70
Prac.umysł.hiż.szczębia	39	45	16	84
Pracownicy fiz.-umysł.	46	45	10	77
Robotnicy wykwalifikowani	42	48	10	81
Robotnicy niewykwalifik.	50	40	10	31
Rolnicy	65	30	5	61
Pracujący na własny rach.	43	50	7	50
Bierni zawodowo				
Renciści	43	50	8	121
Emeryci	35	49	16	180
Uczniowie i studenci	53	40	7	84
Bezrobotni	53	40	7	171
Gospodynie domowe i inni	36	55	10	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	34	56	10	143
społ. właścicieli				
prywatnych i państwa	40	47	12	89
sekt. prYW. poza rolnict.	39	52	8	172
prywatnym gosp. rolnym	65	30	5	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	59	32	9	145
300-399	41	50	9	92
400-599	41	50	10	191
600-800	46	44	9	159
Powyżej 800 zł	35	58	7	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	46	46	8	324
Średnie	43	47	11	491
Dobre	41	49	10	230
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	46	34	20	56
Raz w tygodniu	48	44	8	549
1-2 razy w miesiącu	39	54	7	156
Kilka razy w roku	32	55	13	191
W ogóle nie uczestniczy	44	44	12	91
Poglądy polityczne				
Lewica	45	43	12	270
Centrum	41	52	7	279
Prawica	41	52	7	229
Trudno powiedzieć	46	41	13	266

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, wprowadzenie w życie propozycji aby przez dwa lata od przejścia na rentę lub emeryturę nie można było pracować w tym samym zakładzie pracy, z którego odchodzi się na emeryturę lub rentę, zwiększy liczbę nowych miejsc pracy i przyczyni się do zmniejszenia bezrobocia?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	38	15	1044
Płeć				
Mężczyźni	49	39	12	498
Kobiety	46	37	17	546
Wiek				
18-24 lat	49	37	13	161
25-34	49	42	9	188
35-44	59	32	9	193
45-54	44	44	13	220
55-64	42	45	13	116
65 lat i więcej	38	31	31	166
Miejsce zamieszkania				
Wies	54	29	17	376
Miasto do 20 tys.	60	28	12	114
20-100 tys.	37	46	17	209
101-500 tys.	45	45	10	219
501 tys. i więcej mieszk.	36	51	13	126
Wykształcenie				
Podstawowe	48	29	23	275
Zasadnicze zawodowe	48	40	13	311
Średnie	49	38	12	354
Wyższe	36	59	5	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	35	60	5	70
Prac. umysł. niż. szczebla	44	42	15	84
Pracownicy fiz.- umysł.	61	33	7	77
Robotnicy wykwalifikowani	46	39	15	81
Robotnicy niewykwalifik.	53	20	26	31
Rolnicy	59	27	13	61
Pracujący na własny rach.	40	52	8	50
Bierni zawodowo				
Renciści	43	41	16	121
Emeryci	42	34	24	180
Uczniowie i studenci	44	38	18	84
Bezrobotni	55	34	10	171
Gospodynie domowe i inni	45	41	14	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	46	47	8	143
spółce właścicieli	38	47	15	89
prywatnych i państwa	50	38	12	172
sekt. pryw. poza rolnict.	59	28	13	65
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	56	31	14	145
300-399	51	39	10	92
400-599	51	36	12	191
600-800	49	35	15	159
Powyżej 800 zł	41	47	12	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	52	35	13	324
Średnie	45	39	16	491
Dobre	45	41	14	230
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	49	36	16	56
Raz w tygodniu	49	36	15	549
1-2 razy w miesiącu	46	44	10	156
Kilka razy w roku	39	42	19	191
W ogóle nie uczestniczy	53	35	12	91
Poglądy polityczne				
Lewica	50	37	13	270
Centrum	52	39	10	279
Prawica	42	30	8	229
Trudno powiedzieć	44	29	27	266

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, wprowadzenie w życie propozycji, aby pracodawcy zatrudniający emerytów i rencistów płacili wyższą składkę na Fundusz Pracy, zwiększy liczbę nowych miejsc pracy i przyczyni się do zmniejszenia bezrobocia? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	42	39	19	1044
Płeć				
Mężczyźni	43	42	15	498
Kobiety	41	36	22	546
Wiek				
18-24 lat	45	40	15	161
25-34	47	37	15	188
35-44	52	32	16	193
45-54	40	48	13	220
55-64	35	47	18	116
65 lat i więcej	30	31	39	166
Miejsce zamieszkania				
Wies	49	31	20	376
Miasto do 20 tys.	52	30	19	114
20-100 tys.	33	42	25	209
101-500 tys.	41	47	12	219
501 tys. i więcej mieszk.	30	53	18	126
Wykształcenie				
Podstawowe	40	34	25	275
Zasadnicze zawodowe	47	37	15	311
Średnie	40	39	20	354
Wyższe	37	56	7	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	41	51	9	70
Prac.umysł.hiz.szczebła	42	43	15	84
Pracownicy fiz.- umysł.	39	37	25	77
Robotnicy wykwalifikowani	50	35	15	81
Robotnicy niewykwalifik.	57	16	28	31
Rolnicy	65	23	13	61
Pracujący na własny rach.	37	55	8	50
Bierni zawodowo				
Renciści	38	43	19	121
Emeryci	30	38	33	180
Uczniowie i studenci	46	39	14	84
Bezrobotni	44	39	17	171
Gospodynie domowe i inni	47	40	13	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	40	47	14	143
spółce właścicieli	41	41	18	89
prywatnych i państwa	45	38	16	172
sekt. pryw. poza rolnict.	66	22	12	65
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	47	37	16	145
300-399	44	40	16	92
400-599	46	38	16	191
600-800	43	39	18	159
Powyżej 800 zł	38	46	17	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	42	40	18	324
Średnie	39	39	21	491
Dobre	47	38	15	230
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	45	32	22	56
Raz w tygodniu	42	39	19	549
1-2 razy w miesiącu	46	38	16	156
Kilka razy w roku	38	40	22	191
W ogóle nie uczestniczy	42	42	16	91
Poglądy polityczne				
Lewica	50	38	13	270
Centrum	43	41	16	279
Prawica	39	49	12	229
Trudno powiedzieć	36	29	34	266